

remo: »Sprejela ga je, kakor da bi tujec bil, neznan romar iz tuje dežele. Toliko da sta si roko podala.« Kdor ne čuti nasprotja v jeziku teh dveh odstavkov, bo ostal nedirnjnjen pri drugih osebah, kajti odtod gre ta dualizem kvišku mimo Bogatina, kjer se je Anton Novačan najbolj razmahnil kot cedeč se naturalist, dokler na gotovih mestih popolnoma ne zagospoduje Iv. Cankar. V osebi Veleje je brezdvomno psihološka naloga, dosledno rešena, a ta Veleja je v vsem svojem obsegu le preveč pojem: »Veš, kdo sem jaz? Te ni strah mene, Bogatin? Ne veš, da v mojih prsah gnezdiyo kače, da je spočela moja glava v treh letih, kar ni bilo moža pri meni, vso hudobijo, ki si jo zamisliti moreš, da sem že videla vse tiste tvoje črne postave in da imam le korak do vsega slabega!« (Str. 23.) Ves njen govor plava v zanosu, presekajo ga le redki pristni izbruhi hude nature. V najbolj vsakdanjem govoru je stavčna ritmika dvo- in trodelnega pravca razpletena s tako doslednostjo, da sta oseba Veleja in njen govor dve stvari. Ta nepristnost doseže svoj vrh v Veleju. Oseba in vse na nji je od drugod, dasi je Novačan to dobro naslonil na tujino in tovarno. Če bi ponatisnil prizor med njim, Bogatinom in Lentó v prvem dejanju, ga ne bi prisodili Novačanu. Podobe kakor... »Tam je tista bela koča, tam so tista zlata okna v solncu večernem. Na pragu pa me čaka ona. Je že z eno nogo na pragu, čez prag hoče, toda spomnila se je mene in se ozrla. Pa ne gre v kočo, na pragu stoji in me čaka... O ne, ne mene z doma. Ne veš, kako je hudo po svetu,« (str. 34.) te podobe se vrste pri Veleju druga za drugo, polno jih je drugo dejanje. Res je, da je pijanec rad sentimentalen, res je Velej tik pred smrtjo, zato pa bi bil Novačan kljub temu lahko šel mimo simbolizma in Cankarja — ne v svojo škodo. Ta dualizem prav po nepotrebem ubija to, kar je pisateljevega. Naturalistični ekspresionist se ni zavedel, da simbolična ritmika ne more biti govor za ljudi, ki z utrganim jecljanjem in krikom več duševne sile izbruhnejo, kakor more sparjeno živčevje

simboličnih oseb sporediti sinonimov in nazivati miselnih variant. Neko svojstvenost je hotel poudariti s tem, da je tupa- tam dialektično stavil besede, kar pa prvotnega ritma ni prav nič pokrilo. Saj ima Novačan pristnega, lastnega jezika, ki bi bil dovolj močan, da izpolni z njim svoje osebe. Ko bi se tega zavedel, bi bila Veleja lahko prav dobro delo. Fr. Koblar.

Dr. Fran Detela: **Takšni so**. Zgodovinska povest. **Begunka**. Drama v treh dejanjih. Slovenskih Večernic 74. zvezek. Družba sv. Mohorja na Prevaljah. 1921. — Zgodovinska novela iz leta 1569. »Takšni so« je hvaležen poizkus, kako prikazati protestantovski problem v drugi, manj kulturnobojni luči, kakor je to delal Tavčar. Večerniški tekst je jezikovno rahlo popravljeni ponatis matice v »Domu in svetu«. Pohvalna je močna dramatika prvih prizorov. Razplet je baladno bridek, pride nepričakovano za epično širokostjo ekspozicionalnosti prvega dela. Povest učinkuje kot krepek, fragmentaričen koncept, ki ga je pisatelj sam nehote tako tudi občutil, dodavši nekak epilog z bosanko o zidanju džamije Ferhadije. V prijetno lahki, ljudskim odrom priporočljivi igrici brez slednje umetniške ambicije bi omenil motiv anagnorizističnega razpletka in celo popolnoma materialno povzeto invencijo iz Plavta, čigar »crepundia« je Detela v svoj spis presadil. Dr. I. P.

UMETNOST.

Zbirka narodnih ornamentov. — **Ornaments nationaux Yougoslaves**. — **Народни орнаменти**. — Albert Sič, **Narodni okraski na pirhah in kožuhih**. — Ljubljana, 1922. Tisk tiskarne J. Blasnika naslednikov. Klišejji na ovitku in v uvodu iz klišarne Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani. Založila Drž. zaloga šolskih knjig in učil v Ljubljani. — Cena 100 Din (navadni papir 75 Din).

V dobi najhujše narodne depresije, takrat, ko se je moralo zdeti, da nam potekajo zadnje ure narodnega obstanka, ko je stala umetna večina bivšega avstrijskega parlamenta na točki absolutne negacije